

bilitat; *afermació*. *Afermada*. *Afermador*; *afermament*. *Afermant*; *afermativament*. *Afermir*.

Confermar, veg. *confirmar*, infra.

Refermar [1575]: «les lligadures --- *refermen* les juntures y guarden que los caps dels ossos no hisquen de son lloc», OPou (*TbPu.*, 265); força usual pertot en aquesta acc., veg. *DFA.*, al qual observa EnValor que en val. S. té un matís transitiu de 'recolzar quelcom en una cosa que serveix de suport' i intransitivament 'recolzar-se' (no sé si no vol dir refl.); *referma-* 10 *ment*, *refermació*, *refermança*.

En forma sàvia, variants amb *-i*. De *firmar* no en veig exs. segurs fins a la fi del S. xv [*Proc. de les Olives*, 1668], fora d'algunes d'escadusseres en textos jurístics (potser degudes a modificació de *fermar* per obra d'escribes més clericats que l'altra gent), i variants en passatges de les cròniques, no comprovats en els bons mss.;³ després, però, s'imposà de pressa: «*firmar-se*: subscribere litteris a librario scriptis» i «*la firma*: subscriptio», OPou (*TbPu.*, 183); aquest substantiu sí que corregué ja molt en el S. xv aplicat als mals usos (*firma de spoli*, etc.); *antefirma*; *contrafirmar*, *contrafirma* (cf. *contraferma*); *desfirmar-se*. *Firmant*.

+*Firmàtic* en la rondallística mallorquina sembla ser alteració de *fremàtic* < *ca flemàtic*, com a nom d'un gos malalt, si bé mal entès per rústics com si volgués dir 'rabiós': «*ffi meu, guarda't de ca firmàtic*, pedra redona i homo roig. — Per un camí trobà un *ca firmàtic* i se n'hi va anar, i es ca li mossegà es garrons», Arx. Ll. Salvador (p. 197), cf. una deformació men. comparable en *AlcM*, s. v. *firmassó*.

Firmament 'la volta del cel' [Llull] «per lo poder que Blanquerna membrava --- avia poder e virtut de trametre sa consideració part lo *firmament*, e considerava una granca tan gran ---» (*Blanq.*, NCl. III, 100.26); «con sia cosa que ço qui és dintre lo *firmament* no sia en tan gran quantitat com és lo *firmament*», «car si ho faés, fóra compost de parts circulars enaxí com és lo *firmament*» (*Merav.*, O. C. I, 30, 113); «axis, al aclucar-se lo sol, van, a més corre, / sos raigs, com rierades d'or fos, vers Occident; / lo dia, 'l bruyt, la vida de l'univers, s'hi escorre, / y és de celstia un pèlach volcat, lo *firmament*», *Atl.* (184).

Pres del ll. *firmamentum* 'fonament, punt de suport', que es creu, i així s'ha anat repetint, fou adoptat per la Vulgata i els Setanta (*σπερρωμα* pròpiament 'construcció sòlida'), per traduir l'hebr. *rāqia*° 'extensió' i després 'firmament', perquè el mateix mot en siríac significava 'sòlidesa' (N. E. D.); tanmateix sembla que no s'ha tingut prou en compte el fet que els scr. *āçan-* i *açman-* tenen alhora el significat de 'pedra, roca' i 'cel' tot alhora, i que en avèstic es troba també el mateix doble sentit (tant en el gàtic *asan* com en el tardà *asman-*) (tot i que el significat d'aquests mots indoeuropeus fou uniformement 'roca', cf. el gal. *AKAUNO-* i l'eslau *kamenj*); de manera que més que un mer malentès dels traductors cristians sembla que s'hi deurién barrejar fets de semàntica oriental d'arrel més fonda.

Afirmar, veg. supra *afermar*; aquell s'estén des de mj. S. xvi (*Colloqui de les Dames*); el precediren *afermació* [Llull] i *afermatiu* [fi S. xiv, Genebreda]; *afermable*, *afermador*, *afermament*, *afermant*, *afermatori*; *reafermar*, *reafermir*.

Confirmar. A l'Edat Mitjana *confermar*, que ja usava Llull: «dementre que ell --- si mateix reprenia del peccat en què era, ell preposà en son cor --- que feés alguna cosa --- que per aquella fos tant *confermat* en caritat e en virtut per gràcia de Déu» (*Blanq.*, NCl. I, 111.17), forma que se seguí usant molt de temps (segle xvi almenys), si bé introduint-se més i més la variant sàvia *confirmar*, que el *DBal.* ja assenyala en el *llibre d'Ajustaments* ms. del S. xv; *confirmació* [DTo., 1640, i ja abans]; *confirmada*, *confirmable*, *confirmador*, *confirmament*, *confirmand*, *confirmant*, *confirmatiu*, *confirmatori*.

Enferm, ant. 'malalt' i de vegades només 'flac, alestat', del ll. *INFIRMUS* id [VidesR]: «disia que sanava los *enferms*», f° 181r1, «avia carns per los ostes e per los *enferms*», f° 184r2 (trad. «propter *infirmos* et hospites», i altres passatges, veg. gloss.); cf. StVicentF (*Serm.* II, 157.24); més durada tingué *enfermetat* que ja usaren no sols les *VidesR* («sanà moltes *enfermetats*», 169r1, 185r2), sinó algun cop Llull i Guillem de Cervera en el proverbi paradoxal «si com al cors és bo / l'assauts d'*enfermetat*, / a l'arm' és saborós / aver mal de pecat» (122b, amb la reducció occitanitzant de *nf* a *f*), i doc. cancelleresc de 1304 (Finke, *Acta Ar.* III, 128); Bernat Metge reaccionà donant-li forma més llatinitzant, en *Lo Somni*, *infirmat* (Riq., 190.26).

S'ha mantingut poc o molt aquest en certs tons especialíssims de llenguatge (ús poc recomanable), però sobretot el derivat *enfermer* ha tingut ús molt més permanent,⁴ p. ex. en docs. ross. de 1363, 1376, i dos de 1397 (*InvLC*), com escrivia MAguiló: «vaig esser el teu *enfermer*, dos mesos te cuidí i tú no podies descansar si amb enginys filials no et condormia» (*Ant. Poët.*, 1975, 67); i més recentment s'ha generalitzat *infermer*, *-mera* (transacció amb la forma cultista de *BMetge*, etc.); especialment prengué atrels això gràcies a les *infermeries* d'institucions com les religioses i militars, abstracte en el qual la variant *enf-* es troba molt generalment des del S. XIII: «can s'esdevindrà que-l ffrare sia malalte per tres dies, haja so que li ferà mester en sa cambra e en son llit e, de tres dies avant, entre en la *enfermeria*», disposició dels templers (MiretS, *TemplH*, p. 542) en versió catalana potser no original, però no gaire posterior a la seva data de 1204; també *enfermeria* en Llull (*Blanq.* I, 177.17).

CPT. de *afermar* 'llogar, contractar': *afermamossos*, amb variant *fermamossos*, *ferma-aprenents* (1539, diccionari Aguiló), potser merament aparents, car poden resultar de sinalefa amb el mot precedent, que en tots dos casos acaba en *-a*.

¹ La causa fou purament fonètica, cf. *formà* 'llogar' < *fermar* als Llombards (AORBB VII, 10), Santanyí i Manacor (*BDLC* IV, 234), si acabà per haver-hi influència de *formalitat* seria molt secundàriament i no pas com a causa, i ni això és segur que passi més